

Nu echt de laatste kans? Graafactie Boxtel zaterdag 12 mei

Ton van Eijden¹

Haaientanden. Voor diegenen die zich ermee bezighouden een bron van genoeg. Niet zo eindeloos veel soorten, zoals bij mollusken. Maar wel veel variatie, elke haai heeft immers tot enkele tientallen tanden in z'n bek, die allemaal verschillend zijn. Zo kun je van algemene soorten proberen een compleet gebit bij elkaar te sprokkelen, terwijl je blijft hopen op die ene tand van die ene superzeldzame soort. Tenslotte zijn ze esthetisch ook best aansprekend. Ze hadden nog een ander voordeel: ze waren op een aantal plekken in en om ons land redelijk gemakkelijk te verzamelen. Hadden en waren. Want de afgelopen jaren liep het aantal (vrij toegankelijke) vindplaatsen terug. Van sommige vindplaatsen was het jaren geleden al duidelijk dat daar in de nabije toekomst niet meer zou kunnen worden verzameld.

Eén van die plaatsen is de zandzuigerij 'de Kuilen' in Langenboom/Mill. Al heel lang is deze zandzuigerij tot ver buiten Nederland beroemd om de goede vondstmogelijkheden. Bijzonder is daarbij dat de exploitant ons daarbij geen strobreed in de weg legde. In het verleden heeft de WTKG meerdere malen excursies georganiseerd, waarbij naast haaientanden ook andere visresten, mollusken, vogelbotten, en botten en tanden van zeezoogdieren werden gevonden.

Toch zou het nog beter kunnen. Het is op het spuitterrein namelijk vrijwel onmogelijk om kleinere fossielen te verzamelen, niet tijdens het opspuiten, en niet in het weekende. In het eerste geval is er te veel water, in het tweede geval juist te weinig.

Iemand kwam toen met een helder idee: om nu het nog kan een lading fossielhoudend materiaal naar een plaats te laten brengen waar dit wél nat gezeefd kan worden. En omdat de vergunning voor zandwinning ging aflopen (inmiddels is dit gebeurd) was daar haast bij.

Oertijdmuseum 'de Groene Poort' in Boxtel bleek bereid om het zeven op haar terrein te laten plaatsvinden, en de eerste zeefactie vond plaats in 2009. De hoeveelheid beschikbaar materiaal bleek groot. Zo groot dat herhalingen mogelijk bleken in 2010 en 2011. En ook toen bleef er nog een flinke hoop zand over.

Hetgeen ons bij de zeefactie van 12 mei jongstleden brengt. Ondanks het frisse en winderige weer was de belangstelling verheugend. Zelfs een paar (door het KNMI niet verwachte) buitjes in de ochtend konden de pret niet drukken. Mijn vaste graafpartner Henk-Jan van Vliet was tot zijn grote frustratie verhinderd, hetgeen betekende dat ik met iemand anders moest zien mee te liften, ik heb geen auto. Eddy Spijkerman was zo vriendelijk om mij en m'n spullen te vervoeren.

Toen wij aankwamen bleek de kuil al vol water te staan, met dank aan onze onvolprezen Stef Mermuys. En een dit maal goed werkende motorpomp. Al waren we vroeg, er waren al enkele anderen aanwezig. Nog meer deelnemers

arriveerden na ons, uiteindelijk bestond de groep uit: Eddy Spijkerman, Stef Mermuys, Taco Bor, Jan Boes, Patrick de Kock met zijn vrouw, Niels Wetsteyn, Ton Lindemann, Sylvia Verschuieren, Michel Bakker, Klaas Nijholt, Jeroen Postema met zijn zoontje, Fritz van der Hocht, Rob Vink, en ondergetekende. Genoeg om het gezellig te houden, maar niet zo veel dat we elkaar in de weg zaten.

Ik vind het steeds leuk om te zien hoe iedereen zijn eigen werkwijze heeft. Sommigen pakken het op bijna industriële wijze aan, en vullen snel emmer na emmer na emmer met materiaal (al dan niet grof en fijn gescheiden) om thuis uit te zoeken. Anderen zijn selectiever, zoeken het grove residu ter plekke uit en nemen enkel de fijne fractie mee. Weer anderen gaan voor de grote tanden en kijken niet naar het kleinere spul. Sommigen negeren de mollusken, neerkijkend op 'die kalk', voor anderen is 'die kalk' juist veel interessanter.

Zoals ik al tijdens mijn eerste deelname had geconstateerd zijn de fossielen niet heel erg talrijk. Maar als je maar genoeg materiaal verwerkt kom je toch leuke dingen tegen. Echte topvondsten werden deze keer helaas niet gedaan. *Cosmopolitodus hastalis* (waarom mocht dat niet gewoon *Isurus* blijven heten?) is de meest algemene soort, *Carcharias* dook ook geregeld op, en *Notorhynchus*. Ik mocht ook het genoeg hebben een *C. escheri* met fraaie karteling uit mijn zeef te halen.

Dit brengt mij op een taxonomisch/nomenclaturisch intermezzo. Steeds meer auteurs gaan ertoe over *hastalis* tot het genus *Cosmopolitodus* te rekenen. Even rondkijken in de literatuur en op het internet leert dat *escheri* steevast in het genus *Isurus* wordt gestopt. En dát mag volgens de regels der nomenclatuur nou net niet. Of *escheri* behoort ook tot *Cosmopolitodus*, of *escheri* en *hastalis* behoren tot *Isurus*, of voor *escheri* dient een nieuw genus te worden beschreven.

Op het terrein van het museum was het erg rustig. Zeker in vergelijking met de vorige keer, toen veel museumbezoekers kwamen kijken naar wat die malloten in die plas modderwater aan het doen waren. 'Rustig' was trouwens relatief, dat ging niet op voor achtergrondgeluid. Aanvankelijk was dit er nauwelijks, maar al gauw bleek de kennel of het dierenasiel in de buurt er nog te zijn: toen de honden eenmaal gingen blaffen, stopten ze niet meer. Op een gegeven moment klonken er een aantal harde knallen, maar er werd kennelijk niet op de honden geschoten, die blaffen gewoon door.

Na een aantal uren zeven schepte ik mijn berg fijn residu in zakken - en merkte dat ik veel meer had gezeefd dan dat ik mee kon nemen. Ik hoop voor Jeroen, die de rest in dank heeft aanvaard, dat hij er leuke dingen uit haalt.

Geweven PVC zakken zijn erg sterk, maar hebben als na-

deel dat ze niet waterdicht zijn. Zeker lastig als je ze met andermans auto gaat vervoeren. Met een vuilniszak eromheen gaat het. Ook wat dit betreft zie je verschillende strategieën. In een aanhanger maakt het niet uit of je zakken lekken. Anderen gebruiken waterdichte zakken, mijn ervaring is dat je moet uitkijken dat die niet scheuren - dát geeft een puinhoop! Weer anderen hebben plastic bakken met deksels. Hanteerbaar, waterdicht, maar ze nemen veel meer ruimte in.

Weer thuis heb ik het gruis in porties op het balkon te drogen gelegd. Een hobby als deze heeft zijn nadelen als je op een flatje op de tweede verdieping woont. Modderwater op het laminaat is toch een stuk minder leuk dan modderwater in de tuin.

Een deel van het materiaal heb ik inmiddels verwerkt. Ook de fijne fractie is niet zeer rijk, het is noodzakelijk véél residu te verwerken. Wel is de preservatie van de fossieltjes vaak opvallend mooi. De oogst bestaat uit enkele zeer kleine, juveniele *Carcharias*, wat mooie *Squatina*-tjes, roggentandjes (*Raja* en *Dasyatis*), wat huidstekels van roggen, wat vistantjes, en *Cetorhinus* tanden en enkele kieuwaanhangsels. Zo af en toe duiken ook fraaie kleine mollusken op, zoals *Eulima*, *Digitaria digitaria*, met zijn opvallende scheve groefjes, is ook niet zeldzaam.

Zoals ik aan het begin van dit stukje al zei, het aantal vindplaatsen loopt de laatste tijd sterk terug. Bij Antwerpen is het beroemde spuitterrein bij Hoevenen geëgaliseerd en ingezaaid met gras. Alleen langs de randen zijn nog beperkte vondstmogelijkheden. De groeve in eocene klei bij Egem is al een paar jaar dicht, en bij Cadzand wordt ook niet veel gevonden de laatste tijd. Ook Miste is verleden tijd, al was deze vindplaats meer bekend om de mollusken.

En Mill/Langenboom? Uiteindelijk bleek dat dit toch niet de laatste zeefactie zou zijn. Ondanks onze inzet lukte het niet om al het materiaal weg te zeven. En dus kon er op 16 juni nog een keer 'voor het laatst' gezeefd worden. Maar daarover later meer.

¹Ton van Eijden, De Sparren 85, 1402 KE Bussum,
tel. 035 - 692 24 77, e-mail: eijdent@hetnet.nl